<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

કુઞન નાયર શિવરામન નાયર

વી.

નારાયણ નાયર અને ઓર્ઝ.

તારીખ ૬ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૪

[દોરૈસ્વામી રાજુ અને અજિત પસાત, ન્યાયમૂર્તીઓ]

કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮; ઓર્ડર II, નિયમ ૨, ઉપ–નિયમ ૩ / કેરળ કોમ્પેન્સેશન ફોર ટેનન્ટ્સ ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૫૮; કલમ ૨(ડી):

કાનૂની વારસદારો દ્વારા ચોક્કસ મિલકતના સંબંધમાં હક્ક અને શીર્ષકની ઘોષણા અને ઇન્જન્કશન જારી કરવા માટેનો દાવો – લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલે શીર્ષક માન્ય રાખ્યું, જો કે મિલકત અપીલકર્તા/ખેતી કરતા ભાડૂતના કબજામાં હોવાથી ઇન્જન્કશન જારી કરવામાં આવ્યું ન હતું – કબજાની પુનઃપ્રાપ્તિ અને મેસને

પ્રોફિટ માટેનો દાવો – ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તા ભાડૂત ન હોવાથી કોમ્પેન્સેશન એક્ટની જોગવાઈ લાગુ પડતી નથી તેમ ઠેરવીને દાવો ડિક્રી કર્યો – પ્રથમ અપીલ કોર્ટ અને હાઇકોર્ટ દ્વારા અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી – અપીલ પર, ઠેરવેલ કે: અગાઉના દાવામાં દાવાકારણ પછીના દાવા સમાન ન હોવાથી, નીચેની કોર્ટોએ યોગ્ય રીતે ઠેરવ્યું કે ઓ.II, નિયમ ૨ કેસની હકીકતોને લાગુ પડતી ન હતી – મિલકત પર અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલા સુધારાના બદલામાં વળતરના મુદ્દા પર, અપીલકર્તાએ સદ્‌ભાવનાથી અથવા વિવાદિત મિલકતના કાયદેસર કબજાની બોનાફાઈડ માન્યતા સાથે કામ કર્યું હતું કે કેમ અને તેના પર સુધારો કર્યો હતો કે કેમ તેની ધ્યાનમાં લઈને નવી ન્યાયિક તપાસ માટે ટ્રાયલ કોર્ટમાં મામલો પાછો મોકલવામાં આવ્યો – નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા.

'રેસ જ્યુડિકાટાનો સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ ઓ.II, નિયમ ૨ હેઠળનો અંતર્ગત સિદ્ધાંત – વચ્ચેનો તફાવત – ચર્ચા કરવામાં આવી.

શબ્દો અને રૂઢિપ્રયોગો:

'દાવાકારણ' – અર્થ – ચર્ચા કરવામાં આવી.

કાનૂની સૂત્રો:

સૂત્રો "ઇન્ટરેસ્ટ રીપબ્લિકે ઉટ સિત ફિનિસ લિટિયમ", "રેસ જ્યુડિકાટા પ્રો વેરીટે અકિપિટુર" અને "નેમો ડેબેટ બિસ વેક્સરી પ્રો યુના એટ એડેમ કોસા" – લાગુ પડતી – ચર્ચા કરવામાં આવી.

વારસદારોએ, મિલકતોમાં તેમના હક્ક અને શીર્ષક તેમજ તેમના કબજાની ઘોષણા માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે શીર્ષક માન્ય રાખ્યું પરંતુ ઇન્જન્કશન જારી કરવાનો ઇનકાર કર્યો કારણ કે મિલકત પ્રતિવાદી/અપીલકર્તાના કબજામાં હતી. પ્રશ્નવાળા ચુકાદા સામેની અપીલ પણ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. દરમિયાન, અપીલકર્તાએ ખેતી કરતા ભાડૂત હોવાનો દાવો કરીને જેનામ હક્ક ખરીદવા માટે લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી પરંતુ તે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. સદર હુકમ સામેની અપીલ પણ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

વ્યથિત થઈને, કાનૂની વારસદારો/સામાવાળાઓએ કબજાની પુનઃપ્રાપ્તિ અને મેસને પ્રોફિટ માટે દાવો દાખલ કર્યો. અપીલકર્તાએ વિવાદિત મિલકતના સહ–માલિક હોવાનો દાવો કરીને દાવાનો પ્રતિકાર કર્યો કારણ કે સદર મિલકત મૂળ માલિક દ્વારા તેને આપવામાં આવી હતી અને ત્યારથી તે મિલકતના કબજામાં અને આનંદમાં હતો. ત્યારબાદ, તેના પુત્રએ એક મકાનનું બાંધકામ કર્યું અને તેના પર સુધારાઓ પણ કર્યા અને તેથી કેરળ કોમ્પેન્સેશન ફોર ટેનન્ટ્સ ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ વળતર મેળવવા માટે હકદાર છે. ટ્રાયલ

કોર્ટ દ્વારા દાવો ડિક્રી કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે અગાઉનો દાવો માત્ર શીર્ષક અને ઈન્જન્કશન માટેનો હતો અને દાવાકારણ પછીના દાવા સમાન ન હતું. તેથી, ઓ.II, નિયમ ૨ સી.પી.સી. લાગુ પડતી ન હતી અને અપીલકર્તા એક્ટની જોગવાઈઓની શરતો અનુસાર ભાડૂત હોવાથી અને મિલકતમાં સુધારા અંગેની કોઈ સામગ્રી મૂકવામાં આવી ન હતી, તે વળતર મેળવવા માટે પાત્ર ન હતો. ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમ સામેની અપીલ અપીલ કોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ દ્વારા સેકન્ડ અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આથી હાલની અપીલ.

અપીલકર્તા તરફથી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે બંને દાવાઓમાં દાવાકારણ સમાન હોવાથી, ઓ.II, નિયમ ૨ લાગુ પડે છે; અને તેઓ એક્ટની કલમ ૨(ડી) ની શરતો અનુસાર લાભ મેળવવા માટે પાત્ર હતા.

સામાવાળાઓ તરફથી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે બંને દાવાઓના દાવાકારણ તદ્દન અલગ હતા; અને અપીલકર્તા એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ લાભ મેળવવા માટે અપાત્ર હતો.

અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરતાં, કોર્ટે ઠેરવેલ કે:

૧.૧. ઓર્ડર II નિયમ ૨ એક અને સમાન દાવાકારણની આસપાસ કેન્દ્રિત છે. જોગવાઈઓ પર એક નજર સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે એકવાર વાદી વર્તમાન દાવાકારણ પર તેના કેસને આધારીત કરીને કોઈપણ ઉપાય મેળવવા માટે કાયદાની કોર્ટમાં આવે છે, ત્યારે તેણે તેના દાવામાં સદર દાવાકારણ સંબંધિત સમગ્ર દાવો સામેલ કરવો જ પડશે. પરંતુ જો તે સદર દાવાકારણના આધારે દાવાના ભાગને જતો કરે છે અથવા તેના સંબંધમાં દાવો કરવાનું બાકી રાખે છે, તો તે સમાન દાવાકારણના આધારે સદર દાવાને પછીથી પુનઃજીવિત કરી શકાતો નથી. ઓર્ડર II, નિયમ ૨, ઉપ–નિયમ (૩) સી.પી.સી. ની બારની તેની દલીલને ટેકો આપવા માટે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા એવું દર્શાવવું આવશ્યક છે કે વાદીનો બીજો દાવો સમાન દાવાકારણ પર આધારિત છે જેના પર તેનો અગાઉનો દાવો આધારિત હતો અને કારણ કે તેણે કોઈપણ રાહત માટે અરજ કરી ન હતી અને તેણે તે સંબંધમાં કોર્ટની પરવાનગી મેળવી ન હતી, તે બીજા દાવામાં તે રાહત માટે દાવો કરી શકતો નથી. ઓર્ડર II, નિયમ ૨ પાછળનો લાભદાયક સિદ્ધાંત એ છે કે ક્રમિક મુકદ્દમાઓમાં સૂચિત કરવા માટે દાવો અને રાહતોને વિભાજિત કરીને પ્રતિવાદી અથવા પ્રતિવાદીઓને સમાન કારણસર વારંવાર હેરાન કરવા જોઈએ નહીં. તેથી, તે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે વાદીએ કોર્ટની પરવાનગી વગર દાવાના કોઈપણ ભાગને છોડી દેવો જોઈએ નહીં અને સમાન દાવાકારણના સંબંધમાં તેને ઉપલબ્ધ સમગ્ર રાહત અથવા રાહતોના સમગ્ર સમૂહનો દાવો કરવો જ પડશે. જો તેણે કોર્ટની અગાઉની પરવાનગી મેળવી ન

હોય તો તે પછીથી શરૂ કરી શકે તેવા કોઈપણ અનુગામી મુકદ્દમામાં તેમ કરવાથી અટકાવવામાં આવશે. [૨૦૮–બી; ૨૦૯–એ–બી; ૨૧૦–ઈ–એફ]

ગુરબુક્ષ સિંહ વિ. ભૂરારાલ, [૧૯૬૪] ૭ એસ.સી.આર. ૮૩૧, નું પાલન કરવામાં આવ્યું.

બંગાળ વોટરપ્રૂફ લિમિટેડ વિ. બોમ્બે વોટરપ્રૂફ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની એન્ડ ઓર્ઝ., [૧૯૯૭] ૧ એસ.સી.સી. ૯૯, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૧.૨. કલમ ૧૧ સી.પી.સી. માં ચુકાદાની આખરીતાનો નિયમ સામેલ છે જે આંશિક રીતે રોમન ન્યાયશાસ્ત્રના સૂત્ર "ઇન્ટરેસ્ટ રીપબ્લિકે ઉટ સિત ફિનિસ લિટિયમ" (તે રાજ્યની ચિંતા છે કે મુકદ્દમાઓનો અંત આવે) પર અને આંશિક રીતે "નેમો ડેબેટ બિસ વેક્સરી પ્રો યુના એટ એડેમ કોસા" (કોઈપણ માણસને સમાન કારણસર બે વાર હેરાન કરવા જોઈએ નહીં) ના સૂત્ર પર આધારિત છે. આ કલમ કોર્ટની અધિકારક્ષેત્રને અસર કરતી નથી પરંતુ જો દાવા**daki** બાબત સમાન શીર્ષક હેઠળ મુકદ્દમો કરનાર સમાન પક્ષકારો વચ્ચે અગાઉના દાવામાં સીધી અને સાર્થક રીતે મુદ્દામાં (અને આખરી રીતે નક્કી) હતી, તો દાવા અથવા મુદ્દાની ટ્રાયલ પર બાર તરીકે કાર્ય કરે છે, જે કોર્ટ સમાન મુકદ્દમાની ટ્રાયલ કરવા માટે સક્ષમ છે જેમાં સદર મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે. રેસ જ્યુડિકાટાનો સિદ્ધાંત ઓર્ડર II નિયમ ૨ ના અંતર્ગત સિદ્ધાંતથી એ અર્થમાં અલગ પડે છે કે અગાઉનો

સિદ્ધાંત વાદીની તેના દાવાના સમર્થનમાં ઉપલબ્ધ તમામ આધારોને ખતમ કરવાની ફરજ પર ભાર મૂકે છે, જ્યારે બાદમાં વાદીએ સમાન દાવાકારણમાંથી ઉદ્ભવતી તમામ રાહતોનો દાવો કરવાની આવશ્યકતા છે. ઓર્ડર II દાવાની રચના સાથે સંબંધિત છે અને આવશ્યકતા છે કે વાદીએ દાવાની રચનામાં તેના સમગ્ર દાવાને સામેલ કરવો પડશે. જો તે કોઈપણ કોર્ટની અધિકારક્ષેત્રમાં લાવવા માટે કોઈપણ દાવાને જતો કરે છે, તો તે કોઈપણ અનુગામી દાવામાં તે રાહત માટે હકદાર રહેશે નહીં. વધુમાં ઓર્ડર II નિયમ ૨ નો ઉપ–નિયમ (૩) સી.પી.સી. જોગવાઈ કરે છે કે સમાન દાવાકારણના સંબંધમાં એકથી વધુ રાહતો માટે હકદાર વ્યક્તિ આવી તમામ અથવા કોઈપણ રાહતો માટે દાવો કરી શકે છે; પરંતુ જો તે, કોર્ટની પરવાનગી સિવાય, આવી રાહત માટે દાવો કરવાનું બાકી રાખે છે તો તે પછીથી બાકી રાખવામાં આવેલી રાહત માટે દાવો કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે નહીં. [૨૧૧–બી–સી; ૨૧૧–ઈ–જી]

દેવા રામ એન્ડ ઓર્ઝ. વિ. ઈશ્વર ચંદ એન્ડ ઓર્ઝ., [૧૯૯૫] ૬ એસ.સી.સી. ૭૩૩, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૧.૩. "દાવાકારણ" અભિવ્યક્તિએ ન્યાયિક રીતે સ્થાપિત અર્થ પ્રાપ્ત કર્યો છે. મર્યાદિત અર્થમાં દાવાકારણ એટલે હક્કનું ઉલ્લંઘન રચતી પરિસ્થિતિઓ અથવા કાર્યવાહી માટે તાત્કાલિક પ્રસંગ. વ્યાપક અર્થમાં, તેનો અર્થ મુકદ્દમાની જાળવણી માટે જરૂરી શરતો થાય છે, જેમાં માત્ર હક્કનું ઉલ્લંઘન જ નહીં, પરંતુ

હક્ક સાથે જોડાયેલું ઉલ્લંઘન પણ સામેલ છે. સંક્ષિપ્તમાં અભિવ્યક્તિનો અર્થ દરેક હકીકત થાય છે જે કોર્ટના ચુકાદા માટેના તેના હક્કને સમર્થન આપવા માટે, જો પ્રશ્નાર્થ કરવામાં આવે તો, વાદી દ્વારા સાબિત કરવી જરૂરી હશે. [૨૧૧–જી–એચ; ૨૧૨–એ]

ઇનાસિયો માર્ટિન્સ (વારસદારો દ્વારા મૃત્યુ પામેલ) વિ. નારાયણ હરિ નાઈક એન્ડ ઓર્ઝ., [૧૯૯૩] ૩ એસ.સી.સી. ૧૨૩ અને દેવા રામ એન્ડ ઓર્ઝ. વિ. ઈશ્વર ચંદ એન્ડ ઓર્ઝ., [૧૯૯૫] ૬ એસ.સી.સી. ૭૩૩, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

પયાના વિ. પાના લાના, (૧૯૧૪) ૪૧ આઈ.એ. ૧૪૨ અને મોહમ્મદ ખલીલ ખાન વિ. મહબૂબ અલી મિયા, એ.આઇ.આર. (૧૯૪૯) પી.સી. ૭૮, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

હલ્સબરીસ લોઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ (ચોથી આવૃત્તિ), નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૧.૪. કોર્ટે એ તપાસ કરવાની આવશ્યકતા છે કે વિવિધ ક્લોઝમાં નિર્ધારિત જોગવાઈઓ વ્યક્તિગત રીતે અથવા સામૂહિક રીતે કરવામાં આવેલા હોવાનો દાવો કરાયેલા સુધારાઓ માટે અપીલકર્તાના દાવાને કોઈ લાગુ પડતી ધરાવે છે કે કેમ, જો ખરેખર તે રીતે કરવામાં આવ્યા હોય. નીચેની કોર્ટોએ નોંધ્યું છે કે

અપીલકર્તાએ દાવો કર્યો હતો કે તે પટ્ટેદાર હતો અને ત્યારબાદ સુધારાઓ કર્યા હતા. નીચેની કોર્ટો ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણથી કથિત સુધારાઓ માટેના દાવાના સંબંધમાં કોઈપણ રીતે ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓની વિચારણા કરતી જણાઈ નથી. કે અપીલકર્તાએ સદ્ભાવનાથી અથવા કલ્પના મુજબ બોનાફાઈડ માન્યતા સાથે કામ કર્યું હતું કે કેમ તે અંગે વાસ્તવિક ન્યાયિક તપાસ જરૂરી હોવાથી, તે સંદર્ભમાં કોર્ટ સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીઓને ધ્યાનમાં લઈને નક્કી કરવું પડશે. તેથી, તે યોગ્ય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે અગાઉ તેના દ્વારા અથવા અપીલ કોર્ટો દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ અવલોકનથી પ્રભાવિત થયા વિના આ પાસા પર નવા સિરેથી વિચારણા કરવી જોઈએ. આવી વિચારણા માટે સુસંગત પેરામીટર્સ દર્શાવવા સિવાય દાવાના ગુણદોષ પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવામાં આવતો નથી. તે મર્યાદિત હેતુ માટે, મામલો ટ્રાયલ કોર્ટમાં પાછો મોકલવામાં આવે છે જે મામલાની ન્યાયિક તપાસ કરવાનો પ્રયાસ કરશે. જો કે, નીચેની કોર્ટોએ ઠેરવવામાં ન્યાયસંગત હતી કે ઓર્ડર II નિયમ ૨ સી.પી.સી. કેસની હકીકતોને લાગુ પડતી ન હતી. પરિણામે, કબજાની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે વાદીઓની તરફેણમાં પસાર કરવામાં આવેલી ડિક્રી જાળવી રાખવામાં આવશે. [૨૧૪–ઈ–એચ; ૨૧૩–સી]

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૮૩૮ ઓફ ૨૦૦૪.

કેરળ હાઇકોર્ટના એસ.એ. નં. ૧૩૬ ઓફ ૧૯૯૧ (જી) ના તારીખ ૧૭.૧૨.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

પી. કૃષ્ણમૂર્તિ, સિબી સેબેસ્ચિયન અને એમ.ટી. જ્યોર્જ અપીલકર્તા તરફે.

ટી.એલ.વી. અૈયર, ગોપાલાક્રિશન આર., અભય કુમાર, એસ.એન. ઝા અને સુબ્રમોનિયમ પ્રસાદ સામાવાળા તરફે.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તી અજિત પસાત દ્વારા આપવામાં આવેલ.

અજિત પસાત, જે. પરવાનગી આપવામાં આવી.

અપીલકર્તા કેરળ હાઇકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાની ચોકસાઈ પર સવાલ ઉઠાવે છે જેણે કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ (ટૂંકમાં 'કોડ') ની કલમ ૧૦૦ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી સેકન્ડ અપીલ ફગાવી દીધી હતી. અપીલકર્તા ૭ વ્યક્તિઓ દ્વારા વાદી તરીકે દાખલ કરવામાં આવેલા શીર્ષકના બળ પર કબજાની પુનઃપ્રાપ્તિના દાવામાં પ્રતિવાદી નં. ૧ હતા. મૂળ રૂપે બે પ્રતિવાદીઓ હતા. પ્રિન્સિપાલ સબ જજ, કોટાયમ સમક્ષ પ્રથમ અપીલના પેન્ડિંગ રહેવા દરમિયાન પ્રથમ પ્રતિવાદીનું અવસાન થવાથી,

તેના કાનૂની વારસદારોને સામાવાળાઓ ૯ થી ૧૩ તરીકે પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યા હતા.

ટૂંકમાં વાદીઓનો કેસ એ હતો કે દાવાની શેડ્યૂલ મિલકત મૂળ રૂપે ભાગીપત્રના આધારે તેમના મૃત પિતા નારાયણ નાયર અને તેમની માતા કુંજુપેન્નમ્માની માલિકીની હતી. માતાના અવસાન પર, તેમનો હક્ક પણ નારાયણ નાયરને પ્રાપ્ત થયો જેઓ ઓગસ્ટ, ૧૯૭૫ માં અવસાન પામ્યા. વાદીઓ માત્ર કાનૂની વારસદારો છે અને તેથી તેઓ દાવાની શેડ્યૂલ મિલકત પર શીર્ષક ધરાવતા હતા તે કારણોસર પલાઈની મુનસિફ કોર્ટમાં દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદી નં. ૧ એ ખેતી કરતા ભાડૂત હોવાનો દાવો કરીને જેનામ હક્ક ખરીદવા માટે લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ, પલાઈ સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી. તે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. સદર હુકમ સામેની અપીલ પણ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. વાદીઓએ અગાઉ દાવાની શેડ્યૂલ મિલકત અને તેમના કબજાના હક્ક અને શીર્ષકની ઘોષણા માટે હુકમનામાની માંગણી કરતી ઓ.એસ. ૨૦૮/૭૭ દાખલ કરી હતી. તેમનું શીર્ષક માન્ય રાખવામાં આવ્યું હતું પરંતુ કબજો ન મળવાને કારણે ઇન્જન્કશન માટેની અરજ નકારી કાઢવામાં આવી હતી. પ્રશ્નવાળા ચુકાદા સામેની અપીલથી કોઈ રાહત મળી ન હતી. ત્યારબાદ, મેસને પ્રોફિટ સાથે કબજાની પુનઃપ્રાપ્તિનો દાવો કરીને વર્તમાન વિવાદ સંબંધિત દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાએ એવું જણાવીને દાવાનો પ્રતિકાર કર્યો કે તે સહ–માલિક હતો, કારણ કે નારાયણ નાયર તેના કાકા હતા.

નારાયણા નાયર અને તેની માતા બંને તેની સંભાળ રાખી રહ્યા હતા અને જ્યારે તે ખૂબ જ યુવાન હતો ત્યારે થયેલા ભાગીપત્ર પછી, નારાયણા નાયરે દાવાની શેડ્યૂલ મિલકત તેને આપી હતી અને ત્યારથી તે મિલકતના કબજામાં અને આનંદમાં હતો. લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષની અરજી અને અપીલ ફગાવી દેવા છતાં, નારાયણા નાયર અને તેની માતા પાસેથી પ્રાપ્ત થયેલા હક્કો અપ્રભાવિત રહ્યા હતા. અગાઉના દાવામાં વાદીઓનું શીર્ષક મળી આવ્યું હોવા છતાં તે હવે ઓપરેશનમાં ન હતું. તે વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેનો પુત્ર મિલકતમાં મકાનનું બાંધકામ કરીને અને સુધારાઓ કરીને રહે છે અને, તેથી, તે મકાન અને સુધારાઓની કિંમત મેળવવા માટે હકદાર છે. કેરળ કોમ્પેન્સેશન ફોર ટેનન્ટ્સ ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૫૮ (ટૂંકમાં 'કોમ્પેન્સેશન એક્ટ') નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો હતો. તે તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે કોડના ઓર્ડર II નિયમ ૨ ની શરતો અનુસાર દાવો બારિત હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે કોડના ઓર્ડર II નિયમ ૨ ની લાગુ પડતી અને કરવામાં આવેલા હોવાનો દાવો કરાયેલા સુધારાઓ માટે પાત્રતા અંગેના પ્રશ્નની આસપાસ ફરતા ૩ મુદ્દાઓ ઘડ્યા. નીચેની કોર્ટોએ શોધી કાઢ્યું કે પહેલો દાવો માત્ર શીર્ષક અને ઈન્જન્કશન માટેનો હતો, અને દાવાકારણ પછીના દાવા સમાન ન હતું; તેથી, કોડના ઓર્ડર II નિયમ ૨ લાગુ પડતી ન હતી. તે જ રીતે, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે કેસની હકીકતોને કોમ્પેન્સેશન એક્ટની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી કારણ કે કોઈપણ સુધારા અંગે કોઈ સામગ્રી ન

હતી. કોઈપણ સંજોગોમાં, અપીલકર્તા કોમ્પેન્સેશન એક્ટ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ભાડૂત ન હતો.

અપીલકર્તા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સિલ પી. કૃષ્ણમૂર્તિએ રજૂઆત કરી કે નીચેની કોર્ટોના નિષ્કર્ષો ક્ષતિગ્રસ્ત છે. બંને દાવાઓ માટે દાવાકારણ સમાન હતા. કોઈપણ સંજોગોમાં, અનુગામી દાવામાં વાદીઓએ રાહતોની માંગણી કરી છે જે અગાઉના દાવામાં માંગવામાં આવી હતી. કોમ્પેન્સેશન એક્ટની કલમ ૨(ડી) નો લાભ મેળવવા માટે અપીલકર્તા સ્પષ્ટપણે પાત્ર છે અને, તેથી, દ્રષ્ટિકોણ નકારવામાં નીચેની કોર્ટો સાચી ન હતી.

જવાબમાં, સામાવાળાઓ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સિલ ટી.એલ.વી. અૈયરે રજૂઆત કરી કે હાઇકોર્ટે કોમ્પેન્સેશન એક્ટ હેઠળ લાભ મેળવવા માટે અપીલકર્તાની અપાત્રતા અંગે સ્પષ્ટ તારણો નોંધ્યા છે. બંને દાવાઓના દાવાકારણ તદ્દન અલગ હતા. પ્રથમ દાવો કબજાની પુષ્ટિ માટે હતો, અને વર્તમાન દાવો કબજાની પુઃપ્રાપ્તિ માટેનો છે. તેથી, કોડના ઓર્ડર II નિયમ ૨ ની બિન–લાગુ પડતી અંગેના તેના નિષ્કર્ષોમાં હાઇકોર્ટ ન્યાયસંગત હતી.

અમે સૌપ્રથમ કોડના ઓર્ડર II નિયમ ૨ ની લાગુ પડતી અંગેના પ્રશ્ન સાથે વ્યવહાર કરીશું. સદર જોગવાઈ સામાન્ય સિદ્ધાંત નિર્ધારિત કરે છે કે દાવામાં તે

સમગ્ર દાવો સામેલ હોવો જોઈએ જે વાદી દાવાકારણના સંબંધમાં કરવા માટે હકદાર છે, અને જો તે તેમ કરતો નથી તો તેને તેમાં દર્શાવવામાં આવેલા પરિણામોનો સામનો કરવો પડે છે. તે જોગવાઈ કરે છે કે સમાન દાવાકારણમાંથી ઉદ્ભવતી તમામ રાહતો એક અને સમાન દાવામાં સેટ આઉટ કરવામાં આવશે, અને વાદી તેમ કરવાનું બાકી રાખે તો પરિણામો વધુમાં નિર્ધારિત કરે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ઓર્ડર II નિયમ ૨ એક અને સમાન દાવાકારણની આસપાસ કેન્દ્રિત છે.

તેના ઉપ–નિયમો અને ઉદાહરણ સાથે ઓર્ડર II નિયમ ૨ આ મુજબ છે:

> *"૨. સમગ્ર દાવાને સામેલ કરવા માટેનો દાવો. (૧) દરેક દાવામાં તે સમગ્ર દાવો સામેલ હશે જે વાદી દાવાકારણના સંબંધમાં કરવા માટે હકદાર છે; પરંતુ કોઈપણ કોર્ટની અધિકારક્ષેત્રમાં દાવો લાવવા માટે વાદી તેના દાવાના કોઈપણ ભાગને જતો કરી શકે છે.*
>
> *(૨) દાવાના ભાગનું નિવારણ. જ્યાં વાદી તેના દાવાના કોઈપણ ભાગના સંબંધમાં દાવો કરવાનું બાકી રાખે છે, અથવા ઈરાદાપૂર્વક જતો કરે છે, ત્યારે તે બાકી રાખવામાં આવેલા અથવા જતો કરાયેલા ભાગના સંબંધમાં પછીથી દાવો કરશે નહીં.*

(૩) અનેક રાહતોમાંથી એક માટે દાવો કરવાનું બાકી રાખવું. સમાન દાવાકારણના સંબંધમાં એકથી વધુ રાહત માટે હકદાર વ્યક્તિ આવી તમામ અથવા કોઈપણ રાહતો માટે દાવો કરી શકે છે; પરંતુ જો તે, કોર્ટની પરવાનગી સિવાય, આવી તમામ રાહતો માટે દાવો કરવાનું બાકી રાખે છે, તો તે પછીથી બાકી રાખવામાં આવેલી કોઈપણ રાહત માટે દાવો કરશે નહીં.

સ્પષ્ટતા. આ નિયમના હેતુઓ માટે તેના પાલન માટેની જવાબદારી અને કોલેટરલ સુરક્ષા અને સમાન જવાબદારી હેઠળ ઉદ્ભવતા ક્રમિક દાવાઓ વ્યક્તિગત રીતે માત્ર એક દાવાકારણ રચે છે તેમ ગણવામાં આવશે.

ઉદાહરણ

એ રૂપિયા ૧૨૦૦ ના વાર્ષિક ભાડા પર બી ને ઘર ભાડે આપે છે. ૧૯૦૫, ૧૯૦૬ અને ૧૯૦૭ ના સમગ્ર વર્ષો માટેનું ભાડું બાકી છે અને ચૂકવવામાં આવ્યું નથી. એ ૧૯૦૮ માં માત્ર ૧૯૦૬ માટે બાકી રહેલા ભાડા માટે બી પર દાવો કરે છે. એ પછીથી ૧૯૦૫ અથવા ૧૯૦૭ માટે બાકી રહેલા ભાડા માટે બી પર દાવો કરશે નહીં."

જોગવાઈઓ પર એક નજર સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે એકવાર વાદી વર્તમાન દાવાકારણ પર તેના કેસને આધારીત કરીને કોઈપણ ઉપાય મેળવવા માટે કાયદાની કોર્ટમાં આવે છે, ત્યારે તેણે તેના દાવામાં સદર દાવાકારણ સંબંધિત સમગ્ર દાવો સામેલ કરવો જ પડશે. પરંતુ જો તે સદર દાવાકારણના આધારે દાવાના ભાગને જતો કરે છે અથવા તેના સંબંધમાં દાવો કરવાનું બાકી રાખે છે, તો તે સમાન દાવાકારણના આધારે સદર દાને પછીથી પુનઃજીવિત કરી શકાતો નથી. જ્યાં સુધી ઉપ–નિયમ (૩) નો સંબંધ છે, વાદીનો બીજો દાવો તેના દ્વારા બારિત હોવાનું ઠેરવવામાં આવે તે પહેલાં, તે દર્શાવવું આવશ્યક છે કે બીજો દાવો સમાન દાવાકારણ પર આધારિત છે જેના પર અગાઉનો દાવો આધારિત હતો અને જો બંને દાવાઓમાં દાવાકારણ સમાન હોય અને જો અગાઉના દાવામાં વાદીએ તે દાવાકારણના આધારે તેને ઉપલબ્ધ કોઈપણ રાહતો માટે દાવો કર્યો ન હતો, તો રાહતો કે જેને તે દાવામાં દબાણ લાવવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો તે કોર્ટની પરવાનગી સિવાય પછીથી અરજ કરી શકાતી નહીં. તેથી, ઓર્ડર II, નિયમ ૨, ઉપ–નિયમ (૩) ના બારની તેની દલીલને ટેકો આપવા માટે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા એવું દર્શાવવું આવશ્યક છે કે વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો બીજો દાવો સમાન દાવાકારણ પર આધારિત છે જેના પર અગાઉનો દાવો આધારિત હતો

અને કારણ કે તેણે કોઈપણ રાહત માટે અરજ કરી ન હતી અને તેણે તે સંબંધમાં કોર્ટની પરવાનગી મેળવી ન હતી, તે વર્તમાન બીજા દાવામાં તે રાહત માટે દાવો કરી શકતો નથી. ગુરબુક્ષ સિંહ વિ. ભૂરારાલ, [૧૯૬૪] ૭ એસ.સી.આર. ૮૩૧ ના કેસની કોન્સ્ટીટ્યુશન બેંચે આ સંબંધમાં નીચે મુજબ નિર્ધારિત કર્યું છે:

"ઓર્ડર ૨, નિયમ ૨(૩), સિવિલ પ્રોસિજર કોડના બારની દલીલ સફળ થવા માટે જે પ્રતિવાદી દલીલ ઉઠાવે છે તેણે (૧) બીજો દાવો તે જ દાવાકારણના સંબંધમાં હતો જેના પર અગાઉનો દાવો આધારિત હતો, (૨) તે દાવાકારણના સંબંધમાં વાદી એકથી વધુ રાહત માટે હકદાર હતો, (૩) આમ એકથી વધુ રાહત માટે હકદાર હોવાને કારણે વાદીએ, કોર્ટ પાસેથી મેળવેલી પરવાનગી વગર, તે રાહત માટે દાવો કરવાનું બાકી રાખ્યું જેના માટે બીજો દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો તે સાબિત કરવું પડશે. આ વિશ્લેષણ પરથી તે જોઈ શકાશે કે પ્રતિવાદીએ પ્રાથમિક રીતે અને શરૂઆતથી જ, ચોક્કસ દાવાકારણ સ્થાપિત કરવું પડશે જેના પર અગાઉનો દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે જ્યાં સુધી અગાઉનો દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો તે દાવાકારણ અને બાદના દાવામાં દાવો આધારિત છે તેના વચ્ચે સમાનતા ન હોય ત્યાં સુધી બારની લાગુ પડતી માટે કોઈ અવકાશ રહેશે નહીં. શંકા વગર, અરજીમાં માંગવામાં આવેલી રાહત

સામાન્ય રીતે ચોક્કસ દાવાકારણ સાથે શોધી શકાય છે પરંતુ આ કોઈ પણ સંજોગોમાં સાર્વત્રિક નિયમ હોઈ શકે નહીં. દલીલ તકનીકી બાર હોવાથી તે સંતોષકારક રીતે સ્થાપિત કરવી પડશે અને ફક્ત અનુમાનિત તર્કની આસપાસના આધારે ધારી શકાતી નથી. આ જ કારણ છે કે આપણે માનીએ છીએ કે ઓર્ડર ૨, નિયમ ૨, સિવિલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળના બારની દલીલ માત્ર ત્યારે જ સ્થાપિત થઈ શકે છે જો પ્રતિવાદી પુરાવામાં અગાઉના દાવામાં પ્લીડિંગ્સ દાખલ કરે અને તેના દ્વારા કોર્ટમાં બે દાવાઓમાં દાવાકારણની સમાનતા સાબિત કરે. તે સામાન્ય છે કે સી.એસ. નં. ૨૮ ઓફ ૧૯૫૦ માં પ્લીડિંગ્સ વર્તમાન દાવામાં અપીલકર્તા દ્વારા ઓર્ડર ૨, નિયમ ૨, સિવિલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળ તેની દલીલના સમર્થનમાં પુરાવા તરીકે દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે, જો કે, આ પ્લીડિંગ્સ રેકોર્ડ પર ન હોવા છતાં દાવામાં સમાવિષ્ટ અગાઉના દાવાના સંદર્ભમાંથી કપાતની બાબત તરીકે દાવાકારણ શું હોવું જોઈએ તે અનુમાન કર્યું. અપીલના તબક્કે વિદ્વાન જિલ્લા જજે અપીલકર્તાના કેસમાં આ ખામી નોંધી અને નિર્દેશ કર્યો, અમારા મતે યોગ્ય રીતે, કે અગાઉના દાવામાં અરજી રેકોર્ડ પર ન હોવા વગર ઓર્ડર ૨, નિયમ ૨, સિવિલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળ બારની દલીલ જાળવી શકાય તેવી ન હતી."

ઉપરોક્ત સ્થિતિ આ કોર્ટ દ્વારા બંગાળ વોટરપ્રૂફ લિમિટેડ વિ. બોમ્બે વોટરપ્રૂફ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની એન્ડ ઓર્ઝ., [૧૯૯૭] ૧ એસ.સી.સી. ૯૯ માં ફરીથી તેજસ્વી રીતે પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.

ઓર્ડર II નિયમ ૨, ઉપ–નિયમ (૩) ની આવશ્યકતા છે કે અગાઉના દાવામાં દાવાકારણ સમાન હોવું જોઈએ જેના પર અનુગામી દાવો આધારિત છે. તેથી, ઓર્ડર II ઉપ–નિયમ (૩) ના બારને આકર્ષવા માટે બંને દાવાઓમાં સમાન દાવાકારણ હોવું આવશ્યક છે. નિયમ હેઠળ આપવામાં આવેલા ઉદાહરણો સ્પષ્ટપણે આ સ્થિતિ બહાર લાવે છે. ઉપરોક્ત જોગવાઈનો અવકાશ અને વ્યાપ છે જેમ કે ગુરબુક્ષ સિંહના કેસ (ઉપર મુજબ) માં કોન્સ્ટીટ્યુશન બેંચ દ્વારા અને બંગાળ વોટરપ્રૂફ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) માં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે. ઓર્ડર II નિયમ ૨ પાછળનો લાભદાયક સિદ્ધાંત એ છે કે ક્રમિક મુકદ્દમાઓમાં સૂચિત કરવા માટે દાવો અને રાહતોને વિભાજિત કરીને પ્રતિવાદી અથવા પ્રતિવાદીઓને સમાન કારણસર વારંવાર હેરાન કરવા જોઈએ નહીં. તેથી, તે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે વાદીએ કોર્ટની પરવાનગી વગર દાવાના કોઈપણ ભાગને છોડી દેવો જોઈએ નહીં અને સમાન દાવાકારણના સંબંધમાં તેને ઉપલબ્ધ સમગ્ર રાહત અથવા રાહતોના સમગ્ર સમૂહનો દાવો કરવો જ પડશે. જો તેણે કોર્ટની અગાઉની પરવાનગી મેળવી ન હોય તો તે પછીથી શરૂ કરી શકે તેવા કોઈપણ અનુગામી મુકદ્દમામાં તેમ કરવાથી અટકાવવામાં આવશે.

રેસ જ્યુડિકાટાનો નિંયમ કોડની કલમ ૧૧ મા સમાવિષ્ટ છે. તેની તમામ સ્પષ્ટતાઓને બાદ કરતા એટલે કે સ્પષ્ટતાઓ I થી VIII, કલમ ૧૧ નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવી છે:

> *"૧૧. રેસ જ્યુડિકાટા. – કોઈ કોર્ટ કોઈપણ દાવા અથવા મુદ્દાની ટ્રાયલ કરશે નહીં જેમાં સીધી અને સાર્થક રીતે મુદ્દામાં રહેલી બાબત સમાન પક્ષકારો વચ્ચે અગાઉના દાવામાં સીધી અને સાર્થક રીતે મુદ્દામાં રહી હોય, અથવા તે પક્ષકારો વચ્ચે કે જેના હેઠળ તેઓ અથવા તેમાંના કોઈપણ દાવો કરે છે, સમાન શીર્ષક હેઠળ મુકદ્દમો કરનાર, સમાન દાવાની ટ્રાયલ કરવા માટે સક્ષમ કોર્ટમાં જેમાં સદર મુદ્દો અનુગામી રીતે ઉઠાવવામાં આવ્યો છે, અને સદર કોર્ટ દ્વારા સાંભળવામાં આવ્યો છે અને આખરી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો છે."*

"રેસ જ્યુડિકાટા પ્રો વેરીટે અકિપિટુર" એ સંપૂર્ણ સૂત્ર છે જે વર્ષોથી ઘટીને માત્ર "રેસ જ્યુડિકાટા" થઈ ગયું છે.

કલમ ૧૧ માં ચુકાદાની આખરીતાનો નિયમ સામેલ છે જે આંશિક રીતે રોમન ન્યાયશાસ્ત્રના સૂત્ર "ઇન્ટરેસ્ટ રીપબ્લિકે ઉટ સિત ફિનિસ લિટિયમ" (તે રાજ્યની ચિંતા છે કે મુકદ્દમાઓનો અંત આવે) પર અને આંશિક રીતે "નેમો ડેબેટ બિસ વેક્સરી પ્રો યુના એટ એડેમ કોસા" (કોઈપણ માણસને સમાન કારણસર

બે વાર હેરાન કરવા જોઈએ નહીં) ના સૂત્ર પર આધારિત છે. આ કલમ કોર્ટની અધિકારક્ષેત્રને અસર કરતી નથી પરંતુ જો દાવાdaki બાબત સમાન શીર્ષક હેઠળ મુકદ્દમો કરનાર સમાન પક્ષકારો વચ્ચે અગાઉના દાવામાં સીધી અને સાર્થક રીતે મુદ્દામાં (અને આખરી રીતે નક્કી) હતી, તો દાવા અથવા મુદ્દાની ટ્રાયલ પર બાર તરીકે કાર્ય કરે છે, જે કોર્ટ સમાન મુકદ્દમાની ટ્રાયલ કરવા માટે સક્ષમ છે જેમાં સદર મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે.

ઉપરોક્ત સ્થિતિ દેવા રામ એન્ડ ઓર્ઝ. વિ. ઈશ્વર ચંદ એન્ડ ઓર્ઝ., [૧૯૯૫] ૬ એસ.સી.સી. ૭૩૩ માં નોંધવામાં આવી હતી.

રેસ જ્યુડિકાટાનો સિદ્ધાંત ઓર્ડર II નિયમ ૨ ના અંતર્ગત સિદ્ધાંતથી એ અર્થમાં અલગ પડે છે કે અગાઉનો સિદ્ધાંત વાદીની તેના દાવાના સમર્થનમાં ઉપલબ્ધ તમામ આધારોને ખતમ કરવાની ફરજ પર ભાર મૂકે છે, જ્યારે બાદમાં વાદીએ સમાન દાવાકારણમાંથી ઉદ્ભવતી તમામ રાહતોનો દાવો કરવાની આવશ્યકતા છે. ઓર્ડર II દાવાની રચના સાથે સંબંધિત છે અને આવશ્યકતા છે કે વાદીએ દાવાની રચનામાં તેના સમગ્ર દાવાને સામેલ કરવો પડશે. ઉપ–નિયમ (૧), અન્ય બાબતોની સાથે, જોગવાઈ કરે છે કે દરેક દાવામાં તે સમગ્ર દાવો સામેલ હશે જે વાદી સમાન દાવાકારણના સંબંધમાં કરવા માટે હકદાર છે. જો તે કોઈપણ કોર્ટની અધિકારક્ષેત્રમાં દાવો લાવવા માટે કોઈપણ દાવાને જતો કરે છે, તો તે કોઈપણ અનુગામી દાવામાં તે રાહત માટે હકદાર રહેશે નહીં. વધુમાં ઉપ–

નિયમ (૩) જોગવાઈ કરે છે કે સમાન દાવાકારણના સંબંધમાં એકથી વધુ રાહત માટે હકદાર વ્યક્તિ આવી તમામ અથવા કોઈપણ રાહતો માટે દાવો કરી શકે છે; પરંતુ જો તે, કોર્ટની પરવાનગી સિવાય, આવી રાહત માટે દાવો કરવાનું બાકી રાખે છે તો તે પછીથી બાકી રાખવામાં આવેલી રાહત માટે દાવો કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે નહીં.

"દાવાકારણ" અભિવ્યક્તિએ ન્યાયિક રીતે સ્થાપિત અર્થ પ્રાપ્ત કર્યો છે. મર્યાદિત અર્થમાં દાવાકારણ એટલે હક્કનું ઉલ્લંઘન રચતી પરિસ્થિતિઓ અથવા કાર્યવાહી માટે તાત્કાલિક પ્રસંગ. વ્યાપક અર્થમાં, તેનો અર્થ મુકદ્દમાની જાળવણી માટે જરૂરી શરતો થાય છે, જેમાં માત્ર હક્કનું ઉલ્લંઘન જ નહીં, પરંતુ હક્ક સાથે જોડાયેલું ઉલ્લંઘન પણ સામેલ છે. સંક્ષિપ્તમાં અભિવ્યક્તિનો અર્થ દરેક હકીકત થાય છે જે કોર્ટના ચુકાદા માટેના તેના હક્કને સમર્થન આપવા માટે, જો પ્રશ્નાર્થ કરવામાં આવે તો, વાદી દ્વારા સાબિત કરવી જરૂરી હશે. દરેક હકીકત કે જેને સાબિત કરવી જરૂરી છે, દરેક પુરાવાના ટુકડાથી અલગ કે જે દરેક હકીકતને સાબિત કરવા માટે જરૂરી છે, તે "દાવાકારણ" માં સમાવિષ્ટ છે.

હલ્સબરીસ લોઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ (ચોથી આવૃત્તિ) માં આ મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

""દાવાકારણ' વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યું છે કે સરળ રીતે એક તથ્યાત્મક સ્થિતિ જેનું અસ્તિત્વ એક વ્યક્તિને અન્ય વ્યક્તિ સામે કોર્ટમાંથી ઉપાય મેળવવા માટે હકદાર બનાવે છે. આ વાક્ય શરૂઆતના સમયથી જ દરેક હકીકતને સામેલ કરવા માટે રાખવામાં આવ્યું છે જે વાદીને સફળ થવા માટે હકદાર બનવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે, અને દરેક હકીકત કે જેને પ્રતિવાદી પાસે પ્રશ્નાર્થ કરવાનો હક્ક હશે. 'દાવાકારણ' નો અર્થ પ્રતિવાદીના પક્ષ પરનું તે ચોક્કસ કૃત્ય પણ લેવામાં આવ્યું છે જે વાદીને તેની ફરિયાદનું કારણ આપે છે, અથવા કાર્યવાહી સ્થાપના કરતી ફરિયાદનો વિષય–વસ્તુ, માત્ર તકનીકી દાવાકારણ નહીં."

પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા પયાના વિ. પાના લાના (૧૯૧૪) ૪૧ આઈ.એ. ૧૪૨ માં અવલોકન કર્યા મુજબ, નિયમ દાવાકારણના સંબંધમાં રાહતના અંતિમ નિવારણને સુરક્ષિત કરવા માટે નિર્દેશિત છે અને એક અને સમાન કાર્યવાહીમાં અથવા અલગ દાવાકારણમાં સામેલ થવા માટે નહીં, ભલે તે સમાન વ્યવહારમાંથી ઉદ્ભવતા હોય. એક મહાન માપદંડ એ છે કે, જ્યારે પ્રશ્ન ઉદ્ભવે છે કે શું અનુગામી દાવામાં દાવાકારણ પ્રથમ દાવા સમાન છે કે કેમ શું સમાન પુરાવા બંને કાર્યવાહીને જાળવી રાખશે. (જુઓ મોહમ્મદ ખલીલ ખાન વિ. મહબૂબ અલી મિયા, એ.આઈ.આર. (૧૯૪૯) પી.સી. ૭૮).

ઇનાસિયો માર્ટિન્સ (વારસદારો દ્વારા મૃત્યુ પામેલ) વિ. નારાયણ હરિ નાઈક એન્ડ ઓર્ઝ., [૧૯૯૩] ૩ એસ.સી.સી. ૧૨૩ માં લગભગ સમાન પ્રશ્ન ઉદ્ભવ્યો હતો. તે કેસમાં, વાદીએ પ્રતિબંધક ઈન્જન્કશન દ્વારા તેના કબજાના રક્ષણ માટે અરજ કરી હતી. તે અરજ નકારવામાં આવી હતી. અનુગામી દાવો કબજાની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે હતો. આ કોર્ટે ઠેરવ્યું કે અગાઉના દાવામાં કોર્ટ માત્ર તે ઘોષણાના સંબંધમાં રાહત મંજૂર કરી શકી હોત જે કોર્ટ સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને મંજૂર કરી શકી ન હોત. પ્રથમ દાવા માટેનું દાવાકારણ સંભવિત બળજબરીથી બેદખલ કરવા અંગેની આશંકા પર આધારિત હતું. દાવાનું દાવાકારણ આ પૂર્વધારણા પર ન હતું કે તેને, વાસ્તવમાં, ગેરકાયદેસર અને બળજબરીથી બેદખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને કબજાની પુનઃસ્થાપના માટે કોર્ટની સહાયની જરૂર હતી. તે પૃષ્ઠભૂમિમાં આ કોર્ટે ઠેરવ્યું કે અનુગામી દાવો અલગ દાવાકારણ પર આધારિત હતો જે અગાઉના દાવામાં મળ્યો ન હતો અથવા તેનો વિષય–વસ્તુ બન્યો ન હતો. નિર્ણયનો રેશિયો વર્તમાન કેસની હકીકતોને સંપૂર્ણ લાગુ પડે છે.

દેવા રામના કેસ (ઉપર મુજબ) માં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં અગાઉનો દાવો લોનની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે હતો જે એ આધારે ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો કે દસ્તાવેજ જેના આધારે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો તે વેચાણ deed ન હતો પરંતુ વેચાણ માટેનો કરાર હતો, શીર્ષકના આધારે કબજાની

પુનઃપ્રાપ્તિ માટેનો અનુગામી દાવો ઓર્ડર II નિયમ ૨ દ્વારા પ્રહારિત થયો ન હતો કારણ કે બે દાવાઓમાં દાવાકારણ સમાન કે એક અને સમાન ન હતા.

તેથી, નીચેની કોર્ટો એ ઠેરવવામાં ન્યાયસંગત હતી કે કોડના ઓર્ડર II નિયમ ૨ કેસની હકીકતોને લાગુ પડતી ન હતી. પરિણામે, કબજાની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે વાદીઓની તરફેણમાં પસાર કરવામાં આવેલી ડિક્રી જાળવી રાખવામાં આવશે અને તે હદ સુધી અપીલ ફગાવી દેવામાં આવશે.

તે આપણને કથિત સુધારાઓ કરવા માટે વળતરનો દાવો કરવાનો અપીલકર્તાની પાત્રતા વિશેના અવશેષ પ્રશ્ન પર લાવે છે. કોમ્પેન્સેશન એક્ટની કલમ ૨(ડી) આ મુજબ છે:–

> *"૨(ડી): "ભાડૂત" – "ભાડૂત" તેના વ્યાકરણીય વિવિધતાઓ અને સંકળાયેલા અભિવ્યક્તિઓ સાથે સામેલ છે*
>
> *(૧) એક વ્યક્તિ જે પટ્ટેદાર, ઉપ–પટ્ટેદાર, મોર્ટગેઝી અથવા ઉપ–મોર્ટગેઝી તરીકે અથવા સદ્ભાવનાથી પોતાની જાતને જમીનના પટ્ટેદાર, ઉપ–પટ્ટેદાર, મોર્ટગેઝી અથવા ઉપ–મોર્ટગેઝી માનતા, તેના કબજામાં છે.*
>
> *(૨) એક વ્યક્તિ જે ખેતી કરવા અથવા વેસ્ટ–લેન્ડ ભાડે આપવા માટે હકદાર વ્યક્તિને વાજબી ભાડું આપવાના બોનાફાઈડ ઈરાદા*

સાથે, પરંતુ આવી વ્યક્તિની પરવાનગી વગર, આવી જમીનને ખેતી હેઠળ લાવે છે અને ખેડૂત તરીકે તેના કબજામાં છે; અને

(૩) એક વ્યક્તિ જે અન્ય વ્યક્તિની માલિકીની જમીનના કબજામાં આવે છે અને તે માને છે કે તે બોનાફાઈડ માન્યતા સાથે આવા સુધારાઓ કરવા માટે હકદાર છે."

એ નોંધવું પડશે કે કલમ ૨(ડી) ના ત્રણ ક્લોઝ વિવિધ પરિસ્થિતિઓ અને વ્યક્તિઓની શ્રેણીને પહોંચી વળવા માટે વિવિધ અભિવ્યક્તિઓનો ઉપયોગ કરે છે. જ્યારે ક્લોઝ (૧) તે વ્યક્તિનો સંદર્ભ આપે છે જે પટ્ટેદાર કે ઉપ–પટ્ટેદાર, અથવા મોર્ટગેઝી કે ઉપ–મોર્ટગેઝી છે અથવા ઉપરોક્તમાંથી કોઈપણ વ્યક્તિ તરીકે પોતાની જાતને માનતા "સદ્ભાવનાથી" છે, ક્લોઝ (૨) ગણવામાં આવેલી કોઈપણ બાબતો કરીને "બોનાફાઈડ ઈરાદા" વાળી વ્યક્તિ સાથે ખેડૂત તરીકે કબજામાં છે તેની સાથે વ્યવહાર કરે છે, અને ક્લોઝ (૩) તે વ્યક્તિ સાથે વ્યવહાર કરે છે જે અન્યની માલિકીની જમીનના કબજામાં આવે છે અને "બોનાફાઈડ માન્યતા" સાથે તેના પર સુધારો કરે છે કે તે આવા સુધારાઓ કરવા માટે હકદાર છે. અપીલકર્તાના મતે ક્લોઝ (૧) અને (૩) બંને તેને લાગુ પડે છે. ક્લોઝ (૧) પ્રશ્નવાળી જમીનના સંબંધમાં પટ્ટેદાર તરીકે પોતાની જાતને બોનાફાઈડ માનતી વ્યક્તિ સાથે વ્યવહાર કરે છે. એ હકીકત કે તેણે દાવાના અસ્વીકારને ધ્યાનમાં લીધા વિના જેનામ હક્ક ખરીદવા માટે દાવો દાવો કર્યો હતો તે દર્શાવવા જશે કે કોઈપણ સંજોગોમાં તે સદ્ભાવનાથી આવી એક વ્યક્તિ

એટલે કે પટ્ટેદાર હોવાનું માનતો હતો. ક્લોઝ (૩) એવી વ્યક્તિને સમાવે છે જે અન્ય વ્યક્તિની માલિકીની જમીનના કબજામાં આવે છે અને બોનાફાઈડ માન્યતા સાથે તેના પર સુધારાઓ કરે છે કે તે આવા સુધારાઓ કરવા માટે હકદાર છે. અપીલકર્તા દાવો કરી રહ્યો હતો કે તેને સ્વર્ગસ્થ નારાયણ નાયરના ભત્રીજા તરીકે કબજામાં મૂકવામાં આવ્યો હતો, અને આવા કબજામાં રહેલી વ્યક્તિ તરીકે – ચોક્કસ સુધારાઓ કર્યા હોવાનો દાવો કરે છે. નિર્વિવાદપણે તે કબજામાં હતો. જો કે, નીચેની કોર્ટોના ચુકાદાઓને ધ્યાનમાં રાખીને તેનામાં શીર્ષક દાવો કરવાના તેના દાવાને નકારી કાઢવામાં આવ્યો છે અને તેનો કબજો વાસ્તવિક માલિકને કબજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવાના હક્કને નકારવા માટે અથવા કાયદેસર માલિક સામે મિલકત પર વધુ સમય બેસી રહેવા માટે કોઈપણ વિરોધી દાવો કરવા માટે કાયદેસર કબજો હોઈ શકે નહીં–તેની પ્રારંભિક પ્રેરણા અથવા કબજામાં પ્રવેશ કરવો તે અતિક્રમણના માર્ગ દ્વારા હોવાનું કહી શકાતું નથી. શું આવી વ્યક્તિ એવી બોનાફાઈડ માન્યતા મનોરંજન કરવાનો દાવો કરી શકી નથી કે તે આવા સુધારાઓ કરવા માટે હકદાર છે તે સમયના બિંદુના સંદર્ભમાં વાસ્તવિક રીતે નક્કી કરવાનું રહેશે કે જ્યારે તેણે ખરેખર આવા સુધારાઓ કર્યા હતા. જો કથિત સુધારાઓ પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદો શરૂ થયા પછી કરવામાં આવ્યા હોવાનું જણાય તો જ તે બોનાફાઈડ માન્યતામાં ન હોઈ શકે. સુધારાઓ કરવામાં આવ્યા છે, જો કોઈ હોય તો, તે પછી જ ક્લોઝ (૩) હેઠળ આવી શકાતા નથી. મામલા સાથે કામ કરતી કોર્ટે દાવાની તપાસ કરવી પડશે અને

શોધવું પડશે કે વિવિધ ક્લોઝમાં નિર્ધારિત જોગવાઈઓ વ્યક્તિગત રીતે અથવા સામૂહિક રીતે કરવામાં આવેલા હોવાનો દાવો કરાયેલા સુધારાઓ માટે અપીલકર્તાના દાવાને કોઈ લાગુ પડતી ધરાવે છે કે કેમ, જો ખરેખર તે રીતે કરવામાં આવ્યા હોય. નીચેની કોર્ટોએ નોંધ્યું છે કે અપીલકર્તાએ દાવો કર્યો હતો કે તે પટ્ટેદાર હતો અને ત્યારબાદ સુધારાઓ કર્યા હતા. નીચેની કોર્ટો ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણથી કથિત સુધારાઓ માટેના દાવાના સંબંધમાં કોઈપણ રીતે ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓની વિચારણા કરતી જણાઈ નથી. કે અપીલકર્તાએ કલ્પના મુજબ સદ્ભાવનાથી અથવા બોનાફાઈડ માન્યતા સાથે કામ કર્યું હતું કે કેમ તે અંગે વાસ્તવિક ન્યાયિક તપાસ જરૂરી હોવાથી, તે સંદર્ભમાં કોર્ટ સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીઓને ધ્યાનમાં લઈને નક્કી કરવાનું રહેશે. તેથી, તે યોગ્ય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે અગાઉ તેના દ્વારા અથવા અપીલ કોર્ટો દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ અવલોકનથી પ્રભાવિત થયા વિના આ પાસા પર નવા સિરેથી વિચારણા કરવી જોઈએ. આપણે આવી વિચારણા માટે સુસંગત પેરામીટર્સ દર્શાવવા સિવાય દાવાના ગુણદોષ પર કોઈ આખરી અભિપ્રાય પણ વ્યક્ત કરતા નથી. તે મર્યાદિત હેતુ માટે, મામલો ટ્રાયલ કોર્ટમાં પાછો મોકલવામાં આવે છે જે પક્ષકારોને તેમના સંબંધિત વલણના સમર્થનમાં સામગ્રી મૂકવાની મંજૂરી આપ્યા પછી, ચુકાદાની તારીખથી છ મહિનાની અંદર મામલાની ન્યાયિક તપાસ કરવાનો પ્રયાસ કરશે.

દર્શાવેલી હદ સુધી અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવે છે અને અન્ય બાબતોમાં ફગાવી દેવામાં આવશે. ખર્ચ સરળ બનાવવામાં આવ્યા છે.

એસ.કે.એસ.

અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર.

વિષય:

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.